

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การผลิตรายการโทรทัศน์ภายใต้หลักนิติธรรม

จัดทำโดย นางสาวรพีพรรณ เหลืองอร่ามรัตน์
รหัส ๖๔๐๙๒๘

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๙
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การผลิตรายการโทรทัศน์ภายใต้หลักนิติธรรม

นางสาวรพีพรรณ เหลืองอร่ามรัตน์

ความนำ

หลักนิติธรรม อันเป็นแนวคิด ทฤษฎีที่มีสภาพนามธรรม ได้ถูกทำให้ปรากฏในบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเป็น รูปธรรม จับต้องได้ครั้งแรกโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้นำคำว่า “หลักนิติธรรม” มาบัญญัติไว้ในมาตรา ๓ วรรค สอง โดยบัญญัติว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่รัฐธรรมนูญก็ได้ระบุนัยของคำว่า “หลักนิติธรรม” ไว้แต่อย่างใด

หลักนิติธรรมจึงถือเป็นหลักพื้นฐานในการปกครอง (principle of governance) ซึ่งแต่ละบุคคล สถาบัน องค์กร หน่วยงาน รวมทั้งรัฐต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองนั้นมีความตระหนักรู้ และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ (law) ที่ได้ร่วมกันสร้าง และต่างยอมรับว่า เป็นกฎที่ได้บัญญัติขึ้นโดยความยุติธรรม มิใช่เป็นไปตามอำเภอใจของใครคนใดคนหนึ่ง ตลอดจนมีผลบังคับใช้ต่อทุกคน และทุกองค์กรอย่างเท่าเทียม เสมอภาค และเป็นธรรม รวมทั้งมีความสอดคล้องกับหลักการ และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล

แม้โดยทั่วไปแล้วคำว่าหลักนิติธรรมมักจะถูกใช้ในการปกครองของภาครัฐ หรือในระดับการบริหารประเทศแต่ในภาคธุรกิจเอกชนที่จะต้องใช้บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารขององค์กรภาคเอกชนที่มีหน้าที่ปกครองบุคลากรภายในองค์กรจึงต้องยึดมั่นตามหลักนิติธรรมในการบริหาร เช่นเดียวกันกับภาครัฐหรือการบริหารในระดับประเทศเนื่องจากการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนหลักนิติธรรมก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะพัฒนาให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างสูงสุด

ความหมายและเป้าหมายของหลักนิติธรรม

ความเห็นของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ อธิบายความหมายของหลักนิติธรรมว่า หมายถึง “ไม่ใช่ข้อกำหนดหรือบทบัญญัติทั้งหลาย ที่มีอยู่ในตัวกฎหมายหรือกฎอันเป็นหลัก ในมาตราต่าง ๆ กำหนดไว้แต่หมายถึงกฎที่บังคับตัวบทกฎหมายหรือบังคับกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายเหล่านั้นต้องอยู่ในกรอบในบังคับของกฎนั้นอีกชั้นหนึ่ง ความหมายของ “The Rule of Law” คือ ประมวลหลักของสิทธิขั้นมูลฐานที่แทรกอยู่ในองค์กรแห่งรัฐซึ่งมีอำนาจและวิธีการอันจะทำให้สิทธิเหล่านั้นมีผลประกอบด้วยหลักสถาบันและวิธีการซึ่งมีอยู่ในกฎหมายอันชุมชนรับรองและคุ้มครองประโยชน์ของเอกชนโดยจำกัดขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐหลักที่วางนี้ใช้บังคับแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ตุลาการ และทนายความ จึงเป็นที่รับรองว่าเป็นกฎอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการก่อบริการขั้นมูลฐานตามกฎหมาย”^๑

^๑ จิติ ดิงศภัทย์. (๒๕๕๕). หลักวิชาซีพนักกฎหมาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๘๕.

ศาสตราจารย์ธานีท์ กรัยวิเชียร ได้อธิบาย “The Rule of Law” ซึ่งท่านแปลว่า “นิติธรรมวินัย” หมายถึง “หลักการแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิทรราชย์หากมีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลสถิตยุติธรรมเท่านั้นที่มีอำนาจอิสระ และเด็ดขาดในการตัดสินข้อพิพาทนั้นตามกฎหมายของบ้านเมือง”^๒

ศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนดุล กล่าวว่า คำว่า หลักนิติธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “The Rule of Law” ซึ่งหมายถึง “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายซึ่งจำกัดอำนาจในทางนิติบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้ใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เป็นไปโดยเสมอภาคกันตามกฎหมาย”^๓

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวินได้สรุปหลักนิติธรรม ว่า “ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญดังนี้”^๔

๑. การยึดหลักความเป็นอิสระของตุลาการ
๒. ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างทัดเทียมกัน
๓. มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๔. การปกครองโดยยึดหลักเป็นใหญ่ และปฏิบัติตามกฎหมาย ในฐานะที่เป็นนิติรัฐ ทั้งนี้กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม
๕. ศาลเป็นสถาบันที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน
๖. ฝ่ายบริหารต้องบริหารภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
๗. ส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารหรือกลุ่มอิทธิพลเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แท้จริงของประชาชน
๘. ส่งเสริม และสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
๙. ส่งเสริม และคุ้มครองหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
๑๐. ส่งเสริม และพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม
๑๑. ไม่มีบุคคลใดอยู่นอกกฎหมาย”

ศาสตราจารย์อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ อดีตประธานศาลฎีกา กล่าวว่า “หลักนิติธรรม” หรือ “The Rule of Law” คือ การปกครองโดยกฎหมายซึ่งเป็นธรรม ประการแรก กฎหมายที่ออกใช้บังคับต้องออกเพื่อประโยชน์ของประชาชนไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ประการที่สอง การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความยุติธรรมและเป็นไปด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ กล่าวคือ ไม่ให้สิทธิคนหนึ่งดีกว่าอีกคนหนึ่งในการวินิจฉัยว่าเป็นความยุติธรรมหรือไม่ ในแง่ของกฎหมาย นักกฎหมายจะพิจารณาจากคนในสังคมที่มีเหตุมีผล

^๒ ธานีท์ กรัยวิเชียร.(๒๕๐๕). วังการกฎหมายสากล. บทบรรณาธิการ บทบัณฑิต, ๒๐ (๓). หน้า ๗๕๖.

^๓ เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (๒๕๕๓). หลักนิติรัฐ นิติธรรม.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๑๔๐.

^๔ อุกฤษ มงคลนาวิน. (๒๕๕๕). หลักนิติธรรมกับสภาพของสังคมประเทศไทย. วารสารจลนิตี, ๙ (๑). หน้า ๔-๕.

และมีความรู้สึกผิดชอบ ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น มาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ยุติธรรมหรือไม่ ความยุติธรรมนี้เป็นสาระสำคัญของกฎหมาย และเป็นอุดมการณ์ของนักกฎหมายเป็นความต้องการของมนุษย์และของทุกสังคม”^๕

ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม อธิบายว่า หลักนิติธรรม หมายถึง “กฎหมายเป็นใหญ่มีความเสมอภาค และในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขึ้นต้องระงับคดีโดยศาล โดยพิจารณาคดีเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ออกกฎหมายลงโทษย้อนหลัง ให้โอกาสนำพยานเข้าสู้หรือที่เรียกว่า Fair trial ซึ่งเป็นหัวใจของหลักนิติธรรม”^๖

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ อธิบายว่า “องค์ประกอบของหลักนิติธรรม มีอยู่ ๔ ประการคือ ประการแรก องค์ประกอบด้านสาระ หมายถึง หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย ประการที่สอง องค์ประกอบด้านกระบวนการในการใช้กฎหมาย หมายถึง รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ ตามวิธีการ รูปแบบ เวลา และสถานที่ ประการที่สาม คือ องค์ประกอบด้านองค์กร หมายถึง การแบ่งแยกอำนาจและความเป็นอิสระของตุลาการ และประการสุดท้าย องค์ประกอบด้านเป้าหมาย หมายถึง การใช้ การตีความกฎหมาย และการตัดสินคดีนั้นจะต้องมุ่งสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นโดยเที่ยงธรรม”^๗

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์ อธิบายในลักษณะที่ว่า “การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษา และการไม่ใช้กฎหมายย้อนหลังเป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์การปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law)”^๘

ศาสตราจารย์จรัญ ภักดีธนากุล ได้กล่าวถึง หลักนิติธรรมส่วนหนึ่งว่า “หลักนิติธรรม เป็นธรรมของการบริหารกฎหมาย ธรรมการบริหารบ้านเมือง ธรรมในการปกครองของผู้สร้างกฎหมาย กติกาผู้ตีความกฎหมาย ซึ่งต้องอยู่ในกรอบธรรมนี้ทั้งนั้น ซึ่งไม่แตกต่างกับธรรมาธิปไตยไม่ว่าจะปกครองรูปแบบใดหากอยู่ในธรรมาธิปไตย ก็สามารถทำให้ประเทศผาสุกได้”^๙

ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ได้กล่าวถึง หลักนิติธรรมว่า คือการที่เราจะคิดระบบขึ้นไว้แค่แนวทางการดำเนินการแต่ในที่สุดกฎหมายคนเป็นคนเขียนคนสร้างขึ้นมาในที่สุดกฎหมายเป็นเพียงกฎแต่คนเป็นผู้ชี้ขาดมันจึงมีข้อถกเถียงกันได้เสมอ นอกเสียจากหลักนิติธรรมอยู่ในใจของทุกคน ทุกคนรู้หน้าที่ของตนเองไม่ต้องมีใครมาชี้มาตัดสิน”^{๑๐}

ศาสตราจารย์ ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ กรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมไว้ว่าหมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายอันหมายความว่าความรวมถึงการบัญญัติ

^๕ อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ. (๒๕๕๓).หลักนิติธรรม.วารสารยุติธรรมปริทัศน์, ๔ (๔). หน้า ๖.

^๖ วิษณุ เครืองาม. (๒๕๕๓). การใช้หลักนิติธรรมในประเทศไทย. ปาฐกถาสาธารณะ สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓.

^๗ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (๒๕๕๒). หลักนิติธรรมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารพระธรรมมูญ, ๔๙. หน้า ๙๗-๑๐๑.

^๘ สุรพล นิติไกรพจน์. ปัญหาความชอบธรรมทางกฎหมายของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน. วารสารนิติศาสตร์, ๒๓ (๒). หน้า ๒๒๙.

^๙ จรัญ ภักดีธนากุล. หลักนิติธรรม. วารสารอัยการ, ๒๘ (๒๗๔). หน้า ๓๗.

^{๑๐} ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (๒๕๖๐). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=๙๖๐๐๐๐๐๓๑๕๖๘>.

กฎหมาย การใช้การตีความ การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมจะต้องไม่ฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย หลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายจะถูกกลวงละเมิดมิได้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ผลก็คือจะใช้บังคับไม่ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักนิติธรรม คือ หลักที่อยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง อยู่เหนือแม้กระทั่งรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรมจึงเป็นเสาหลักที่ใช้ค้ำยันหรือกำกับไม่ให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมใดๆ กลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจที่ฉ้อฉล ไม่ว่าจะป็นรัฐสภา รัฐบาล หรือแม้แต่ศาล ไม่ให้ใช้อำนาจและดุลยพินิจตามอำเภอใจ หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการควบคุมกำกับให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ตุลาการ และหน่วยงานของรัฐทั้งหลายได้ใช้อำนาจไปตามกรอบที่กฎหมายกำหนดทำให้สังคมเกิดสังคมที่เป็นธรรม ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข^{๑๑}

โดยสรุป คือ หลักนิติธรรม (Rule of Law)^{๑๒} หมายถึง การปกครองโดยกฎหมายที่ถูกต้องตามหลักสากล กฎหมายเป็นใหญ่ไม่ใช่อำเภอใจของผู้มีอำนาจปกครองเป็นใหญ่ และยังมีความหมายถึงการแสวงหาความยุติธรรมซึ่งเป็นเหตุเป็นผลกันตามธรรมชาติ หรือเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติ หรือความเป็นธรรมในกฎหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คุณธรรมทางกฎหมายอันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีความศักดิ์สิทธิ์อยู่เหนือกว่าตัวอักษรของตัวบทกฎหมายนั่นเองอีกด้วย

หลักนิติธรรมนั้นมีเป้าหมายเพื่อจะจำกัดอำนาจของผู้ปกครองหรือให้ผู้ที่มิอำนาจปกครองปกครองภายใต้กฎหมาย การออกกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม หรือกระทำการใด ๆ ต้องอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย และการกระทำใดๆ จะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรมทำให้เกิดความรู้สึกรับต่อกฎเกณฑ์ซึ่งอยู่บนรากฐานแห่งความชอบธรรม หลักนิติธรรมจึงเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่งของประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเป็นกฎหมายที่อยู่สูงกว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรทั้งปวงซึ่งสะท้อนคุณธรรมขั้นสูงทางกฎหมายชอบด้วยหลักนิติศาสตร์และกระแสนความยุติธรรมทุกประการ Report of the Secretary-General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies ได้กล่าวว่าหลักนิติธรรม คือ หลักการปกครองที่บุคคลทั้งหลาย สถาบัน และหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นสาธารณะหรือเอกชนรวมไปถึงรัฐควมรับผิดชอบทางกฎหมายที่ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการทั่วไปมีการบังคับใช้อย่างเสมอกัน และสอดคล้องกับธรรมเนียมและมาตรฐานของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ หลักดังกล่าวนี้จะต้องมีมาตรการเพื่อเป็นการประกันการเคารพ ปฏิบัติต่อหลักการความสูงสุดของกฎหมาย ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย มีความโปร่งใสและยุติธรรมในการใช้กฎหมาย การแบ่งแยกอำนาจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ความชัดเจนแน่นอนของกฎหมาย หลีกเลียงการเลือกปฏิบัติความโปร่งใสของกฎหมาย และกระบวนการทางกฎหมาย

ลักษณะสำคัญของหลักนิติธรรม หลักนิติธรรมมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้

๑. กฎหมายจะต้องบังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลทุกคน ไม่เว้นแม้แต่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๒. กฎหมายจะต้องได้รับการประกาศใช้อย่างเปิดเผย

^{๑๑} กำชัย จงจักรพันธ์. (๒๕๖๐). หลักนิติธรรม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://k-rc.net/imageupload/๒๑๕๗๖/_๑.pdf.

^{๑๒} อรรถพล ใหญ่สว่าง. (๒๕๖๐). หลักนิติธรรม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.senate.go.th/assets/portals/๙๓/fileups/๒๗๒/files/S%E๐%B๙%๘๘sub Jun/๓journal/b๑๖๖%๒๐jun_๑๑_๑.pdf.

๓. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นให้มีผลบังคับไปในอนาคต ไม่ใช่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับย้อนหลัง

๔. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นโดยมีข้อความที่ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดการบังคับใช้ที่ไม่เป็นธรรม

๕. กฎหมายจะต้องไม่มีข้อความที่ขัดแย้งกันเอง

๖. กฎหมายจะต้องไม่เรียกร้องให้บุคคลปฏิบัติในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้

๗. กฎหมายต้องมีความมั่นคงตามสมควร แต่ก็จะต้องเปิดโอกาสให้แก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพของ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

๘. กฎหมายที่ได้รับการประกาศใช้แล้วจะต้องได้รับการบังคับให้สอดคล้องต้องกัน กล่าวคือต้อง บังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วนั้น

การที่บ้านเมืองจะมีหลักนิติธรรม หรือ the rule of law นั้น กฎหมายจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐอธิปไตย (Sovereign) ซึ่งหมายถึงผู้มีอำนาจสูงสุดในบ้านเมืองขณะนั้น เช่น สภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน หรืออำนาจเด็ดขาดจากรัฐบาลทหารที่มาจากการยึดอำนาจทั้งสองส่วนนี้ถือว่าเป็นรัฐอธิปไตย ประเด็นอยู่ที่ว่ารัฐอธิปไตยที่เป็นสภาที่มาจากราชาชนนั้น มีโอกาสที่จะออกกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ส่วนที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารนั้น เริ่มต้นเป็นอำนาจที่ขาดความชอบธรรม หรือ political legitimacy จึงยากที่จะนำไปสู่หลักนิติธรรมได้

๒. กฎหมายต้องมีลักษณะสากล (Universalistic) บังคับใช้ทั่วไป ไม่ใช่ออกกฎหมายเพื่อคนๆ เดียว คนกลุ่มเดียวหรือกฎหมายที่ใช้กันแม้จะใช้ทั่วไปทั้งสังคมแต่มีข้อยกเว้นมากมายจนข้อยกเว้นจะกลายเป็นกฎ ไม่ถือว่าเป็นหลักสากล การออกกฎหมายเฉพาะตัวบุคคลเฉพาะเหตุการณ์ย่อมยากที่จะอธิบายว่าเป็นหลักนิติธรรม

๓. กฎหมายจะต้องมีสภาพบังคับ (Sanction) หรือที่เรียกเป็นภาษาง่าย ๆ ว่า enforcement กล่าวคือ ต้องนำกฎหมายไปบังคับเสมอภาคกันโดยไม่คำนึงถึงเหล่ากำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางสังคม การบังคับกฎหมายต้องเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม ไม่ใช่กระทำโดยอำเภอใจ

จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะออกมาเป็นลักษณะครบ ๒ ข้อเบื้องต้นแต่ถ้าการบังคับใช้กฎหมาย มีการเลือกปฏิบัติกฎหมายนั้นก็จะเป็นหมัน และขาดความชอบธรรม หลักนิติธรรมย่อมเกิดไม่ได้ ความยุติธรรมย่อมไม่มี เมื่อความยุติธรรมไม่มี ความสามัคคีย่อมไม่เกิด การจะพูดถึงการอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีความปรองดองอย่างสันติสุข กฎหมายจะต้องคงไว้ซึ่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักการอันศักดิ์สิทธิ์ เมื่อไหร่ก็ตามที่กฎหมายขัดต่อหลัก ๓ ประการที่กล่าวมาความยุติธรรมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้แม้จะปรากฏเหมือนว่ามี ความถูกต้องตามกฎหมาย (legality) แต่ย่อมขาดความชอบธรรม (legitimacy) ความสงบเรียบร้อยของสังคม และการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข มีความสามัคคีปรองดองย่อมเกิดขึ้นไม่ได้อย่างเด็ดขาด ถ้ากระบวนการออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายยังมีลักษณะที่ขัดแย้งกับหลักการสากล

แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์ (Television)^{๑๓}

ความหมายและความสำคัญของการผลิตรายการโทรทัศน์ รายการ หมายถึง ลักษณะการนำเสนอข้อความหรือสาระอื่นใดทางโทรทัศน์ ซึ่งลักษณะการนำเสนอเป็นส่วนสัดของตนเอง ไม่ปะปนกับส่วนอื่น เช่น มีการขึ้นต้นและการลงท้ายเพื่อแสดงการสิ้นสุดของรายการ รายการแต่ละรายการต้องมีรูปแบบต่างๆ กันของ ตนเอง (เช่น เนื้อหา วิธีการนำเสนอ บุคคลผู้ร่วมรายการ ตลอดจนระยะเวลา) ในด้านของระยะเวลาของรายการที่จะเรียกว่าเป็นรายการนั้นส่วนใหญ่จะนิยมกำหนดกันว่าควรจะเป็นระยะเวลาการนำเสนอที่นานกว่า ๓ นาทีเป็นต้นไป ซึ่งถ้ามีความยาวมากกว่านี้จะเรียกทับศัพท์ว่า สปอต (spot) แทนคำว่า “รายการ” (program) ส่วนคำว่า “การผลิต” (Production) นั้น เป็นคำกริยา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้นิยามว่า ทำให้เกิด มีขึ้นตามที่ต้องการด้วยอาศัยแรงงานหรือเครื่องจักรเป็นต้น เช่น การผลิตข้าว การผลิตรถยนต์ ฯลฯ จากแนวคิดและวิวัฒนาการของการบริหารจัดการและการผลิตรายการโทรทัศน์ดังที่ กล่าวข้างต้น จึงอาจสรุปความหมายของการผลิตรายการโทรทัศน์ได้ดังต่อไปนี้

๑. การผลิตรายการโทรทัศน์ คือการวางแผนและการดำเนินการผลิตรายการเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางการเมือง และการดำเนินการเชิงพาณิชย์

๒. การผลิตรายการโทรทัศน์ คือ การวางแผนและการดำเนินการผลิตรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับชมในสังคมทั้งในเชิงข่าวสาร สาระ การศึกษา และบันเทิง

๓. การผลิตรายการโทรทัศน์ คือ การวางแผนและการดำเนินการผลิตเพื่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สาระและบันเทิงสู่ประชาชน และสังคม

๔. การผลิตรายการโทรทัศน์ คือ การวางแผนและการดำเนินการผลิตรายการเพื่อให้เป็นสื่อกลางสู่การสร้างสังคมความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาสังคม ประเทศชาติร่วมกัน

ดังนั้นจึงอาจสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า ความหมายของการผลิตรายการโทรทัศน์ คือ กระบวนการต่างๆที่ทำให้เกิดเป็นรายการขึ้นเพื่อนำเสนอข้อความหรือสาระต่อผู้ชม โดยรายการที่ผลิตจะมีลักษณะการนำเสนอที่เป็นรูปแบบ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน

ในด้านความสำคัญของการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์นั้น จากจุดกำเนิดและความเป็นมาของการบริหารจัดการและการผลิตรายการโทรทัศน์ของประเทศไทยที่ผ่านมาประมาณ ๕๐ ปี วิวัฒนาการหรือการเจริญเติบโตของการผลิตรายการโทรทัศน์ได้เกิดขึ้นอย่างหลากหลายมากขึ้นเพื่อมุ่งตอบสนองกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมและโลกที่เปลี่ยนไปไม่ว่าจะเป็นสังคมของประเทศไทยเองที่มุ่งเน้นการเข้าถึงสื่อและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกความคิดเห็นของนักสื่อสารมวลชนและประชาชน การสร้างเสริมความเข้มแข็งและความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น รวมทั้งสังคมของโลกที่เป็นหมู่บ้านโลกเดียวกัน (global village) ที่นับวันจะเล็กลงเรื่อยๆ ภายใต้การเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้สังคมไทย และสังคมโลกเป็นสังคมความรู้ และสังคมข่าวสาร

^{๑๓} การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์เบื้องต้น. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://natheeyongyut.files.wordpress.com/๒๐๑๔/๐๘/vdo-tv.pdf>.

รวมทั้งกติกาของการเปิดเสรีสื่อตั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สื่อโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารรวมทั้งสาระบันเทิงที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง กระแสความต้องการของสังคมภายใต้ภาวะการณ์ของการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และประชาชนให้ได้มากที่สุด รายการโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่สำคัญประเภทหนึ่งของสังคม เพราะสื่อโทรทัศน์ นับว่าเป็นสื่อที่สำคัญมากสื่อหนึ่งของระบบอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ผู้ที่จะผลิตรายการต้องเข้าใจธรรมชาติและความสำคัญของรายการโทรทัศน์ในมุมมองหลักดังต่อไปนี้

๑. การกำหนดเนื้อหาของรายการ แนวคิดหนึ่งนั่นคือ แนวคิดเรื่ององค์ประกอบด้านเนื้อความสื่อหรือเนื้อหาของสื่อเพราะในสื่อใดๆ ก็ตาม ผลผลิตของสื่อก็คือการสร้างสารหรือเนื้อหาขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อกลางในการให้ความจริงหรือสร้างความเป็นจริงขึ้นมา โดยบรรจุความคิด ค่านิยม มุมมองต่างๆ ไว้ในเนื้อหาที่นำเสนอ เพื่อเนื้อหาที่สื่อนำเสนอเป็นผลจากการกำหนดขึ้นมาตามที่ผู้ผลิตต้องการ (texts are determined) ซึ่งเมื่อนำมาเทียบเคียงกับการผลิตรายการโทรทัศน์ กล่าวได้ว่า เนื้อหารายการล้วนแต่เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตสร้างขึ้นเพื่อเป็นสื่อบอกกล่าวความจริงตามที่ผู้ผลิตเห็นชอบโดยมีค่านิยมและความคิดของผู้ผลิตแทรกอยู่ในรายการโดยผู้ผลิตกำหนดเนื้อหาหรือสาระนั้นๆ

แนวคิดนี้ถือว่า รายการโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่แพร่หลายของมวลชน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ยุคใหม่หรือวัฒนธรรมมวลชนเพราะรายการโทรทัศน์เป็นสื่อที่แพร่หลายของมวลชนที่มักจะต้องทำหน้าที่หรือมีบทบาทหลักต่อสังคมดังต่อไปนี้

๑. สื่อนำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ผู้รับสื่อเห็นว่าโลกนี้เป็นเช่นไร โดยสร้างความเข้าใจต่อโลกให้ผู้รับสื่อด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เป็นตัวแทนตีความสารให้ ประเมินคุณค่าจัดความสำคัญของสารให้ โดยที่สื่อเป็นตัวแทนในการที่จะนำเสนอเพื่อให้เกิดการรับรู้ต่างๆ ขึ้นตามที่คุณผลิตสื่อหรือผู้ผลิตรายการต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอโดยตรงหรือการนำเสนอโดยผ่านการตีความแทนผู้ชม รวมทั้งทำหน้าที่ในการประเมินคุณค่าของเนื้อหาบางเนื้อหาโดยให้ความสำคัญพิเศษแก่เนื้อหาบางประเด็นหรือลดคุณค่าของเนื้อหาประเด็นอื่นๆ ลงไป

๒. สื่อสร้างและเป็นตัวแทนบางส่วน เพราะหลายๆ ครั้งที่รายการโทรทัศน์ไม่สามารถที่จะนำเสนอความเป็นจริงได้ทั้งหมดด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม

๓. สื่อกำหนดความเข้าใจให้กับผู้คนในสังคมร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนปรากฏการณ์ เช่น การนำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันกฎหมาย วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ โดยสื่อจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการนำเสนอหรือจัดพื้นที่เพื่อการนำเสนอเนื้อหาของสถาบันต่างๆ สู่สังคมร่วมกัน

๒. การบริหารจัดการและกำหนดทิศทางสื่อ เพราะสื่อทุกประเภทล้วนมีเจ้าของ ถูกควบคุมและถูกสร้างขึ้นมาจากกลุ่มบุคคล คือผู้ผลิตสื่อซึ่งเป็นผู้รับสื่อและเป็นสมาชิกอยู่ในสังคมเดียวกันกับผู้รับกลุ่มผู้ผลิตประกอบด้วยเจ้าของกิจการสื่อ ผู้บริหารและผู้จัดการธุรกิจซึ่งต้องการทำให้สื่อมีกำไรบุคลากรฝ่ายสร้างสรรค์ เช่น นักเขียน ผู้กำกับ ช่างภาพ ผู้เชี่ยวชาญ Webmaster และอื่นๆ บุคลากร ฝ่ายเทคนิค ผู้ควบคุมเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต

ทั้งนี้ กลุ่มผู้ผลิตมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นแต่เนื่องจากได้ถือครองกิจการและสร้างสาร จึงมีโอกาสแสดงออกต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง และกระทำในนามตัวแทนของสาธารณชนได้ แม้ว่าจะมี ลักษณะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่มากก็ตาม

๓. สื่อต้องการความนิยม สื่อต้องการรายได้จำนวนคนดูหรือเรตติ้ง และกลไกการป้อนกลับ อื่นๆ คือกลไกรับรองว่าเนื้อหา รูปแบบของรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเป็นสิ่งที่ประชาชนหรือผู้บริโภค ต้องการหรือไม่อย่างไรเพราะสื่อต้องสามารถที่จะสร้างความนิยมให้กับสาธารณชนหรือผู้คนส่วนใหญ่ใน สังคมให้ได้เพื่อที่จะอยู่รอดและก้าวหน้าในธุรกิจต่อไป สื่อจะต้องทำให้ผู้รับสื่อพึงพอใจ กลุ่มเป้าหมายที่สื่อ ต้องสร้างความนิยมคือ ประชากรวัยทำงาน ซึ่งวิธีการในการสร้างความนิยมของสถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ นับแต่ยุคแรกเริ่มในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ คือ เน้นผลิตรายการให้ความบันเทิงจนผู้ชมสถานีโทรทัศน์ที่ เน้นรายการโทรทัศน์เพื่อสนับสนุนการศึกษาวัฒนธรรมชั้นสูง และค่านิยมของชนชั้นกลางต้องลดน้อยลง และปรากฏการณ์นี้ก็เกิดในประเทศไทยเช่นกัน

จึงสรุปได้ว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกระดับ รวมทั้งมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์การพัฒนาของประเทศโดยรวมด้วย และด้วยการเติบโตอย่างก้าวกระโดด ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ส่งผลให้สื่อโทรทัศน์พัฒนารูปแบบและ วิธีการในการนำเสนอเนื้อหาสาระและความบันเทิงสู่สังคมได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ประเภทบอกรับสมาชิกในรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น เคเบิลรวมทั้งประเทศ เคเบิล ท้องถิ่น เคเบิลเครือข่าย โทรทัศน์ประเภทถ่ายทอดผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ประเภทบอกรับผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ต หรือแม้กระทั่งสื่อโทรทัศน์แบบเดิมที่เป็นสื่อโทรทัศน์ประเภทมวอลชน (Free TV) ที่มีการ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ตลอดเวลา เป็นต้น

รายการวิทยุโทรทัศน์ที่นำเสนอเป็นการสื่อสารและถ่ายทอดความหมายให้กับผู้ชมซึ่งแต่ละ รายการจะมีวิธีในการนำเสนอในประเภทและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้ผลิตรายการจำเป็นต้อง ศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการผลิต สามารถแบ่งกลุ่มองค์ประกอบต่างๆ ได้ ดังนี้

๑. องค์ประกอบด้านภาพ ได้แก่ ขนาดภาพ การเคลื่อนกล้อง มุมกล้อง มุมมองกล้อง และการ ปรับเลนส์ซูมกล้อง การใช้กล้องโทรทัศน์บันทึกภาพเพื่อให้ได้ภาพเคลื่อนไหวนั้นภาพทุกช่วงที่ปรากฏบนจอ นอกจากจะสื่อความหมายให้เข้าใจยังจะต้องสร้างเสริมองค์ประกอบอื่นเพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดอารมณ์ จินตนาการ และช่วยดึงดูดให้ผู้ชมคล้อยตามสนใจอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นสื่อที่ดีที่สุดไปยังผู้ชม การนำเสนอ ภาพทางโทรทัศน์จะต้องมีหลักเกณฑ์ ในการปฏิบัติดังนี้

๑.๑ บทบาทของผู้ชม (Audience Role) ในขณะที่ชมรายการโทรทัศน์ผู้ชมจะมีความรู้สึก ต่อภาพที่ได้เห็น บางครั้งเหมือนกับว่าผู้ชมได้เข้าไปพัวพันกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีอิริยาบถเกิดขึ้น ในแบบซ้อนเร้นตามภาพต่างๆ กำหนดมาเพื่อให้ผู้ชมมีความรู้สึกหันหน้าตามดูสิ่งนั้น ก้มหรือหงายหน้า มองดู ความรู้สึกดังกล่าว เรียกว่าบทบาทของผู้ชมที่ถูกกำหนดด้วยภาพนั่นเองซึ่งจะทำให้ผู้ชมเคลิบเคลิ้ม ติดตามชมอย่างราบรื่น เป็นความชาญฉลาดของผู้กำหนดภาพในการนำเสนอ

๑.๒ การนำเสนอภาพรูปแบบแทนการได้เห็น (Objective Shot) เป็นลักษณะของการนำเสนอในรูปแบบแทนการได้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของผู้ชมโดยที่ตัวของผู้ชมเองไม่ได้มีส่วนร่วมกับเหตุการณ์นั้นๆ ลักษณะของภาพที่ปรากฏเป็นแต่เพียงการแจ้งหรือบอกให้ผู้ชมได้ทราบว่าเกิดอะไร ที่ไหน เมื่อไร และใครเป็นผู้กระทำ ผู้ชมภาพมีความรู้สึกเหมือนมาสังเกตการณ์เท่านั้น การนำเสนอภาพในรูปแบบนี้เป็นการถ่ายภาพเพื่อหวังผลเพียงการบันทึกเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่นิยมบันทึกภาพระยะไกล (Long Shot) ภาพระยะปานกลาง (Medium Shot) และภาพระยะใกล้ (Close-up)

๑.๓ การนำเสนอภาพ รูปแบบดึงผู้ชมเข้ามาพัวพันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Subjective Shot) เป็นวิธีการดึงผู้ชมเข้ามาพร้อมในเหตุการณ์ของภาพในช่วงนั้นๆ ตามแต่จะกำหนดให้โดยใช้กล้องวางในตำแหน่งแทนสายตาของผู้แสดงทำให้ผู้ชมเข้ามาพัวพันหรืออยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย

๑.๔ การนำเสนอภาพรูปแบบการรับรู้อย่างใกล้ชิด (Point of View Shot) เป็นการกำหนดวิธีการถ่ายภาพ ซึ่งอยู่ในลักษณะระหว่างแทนการมองเห็นและการดึงผู้ชมเข้ามาพัวพันกับเหตุการณ์ โดยมากจะใช้กับฉากที่มีผู้แสดงกำลังสนทนากันกล้องจะถ่ายผ่านไหล่ (Over The Shoulder) ของผู้แสดงคนหนึ่งไปยังหน้าของผู้แสดงอีกคนหนึ่งที่ยังมองมายังทิศทางของผู้แสดงที่ถูกถ่ายผ่านไหล่ ภาพลักษณะนี้จะสร้างให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกได้อยู่ใกล้เหตุการณ์

๒. องค์ประกอบด้านเนื้อหา เนื้อหารายการเป็นส่วนที่บรรจุเนื้อหาที่มีวิธีการนำเสนอตามรูปแบบรายการที่กำหนดซึ่งเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปในการออกอากาศแต่ละครั้ง และเป็นส่วนที่จะสามารถดึงดูดผู้ชมให้ติดตามชมรายการต่อไปเรื่อยๆ โดยมีการลำดับเนื้อหาที่จะนำเสนอ ดังนี้

๒.๑ ส่วนที่นำเข้าสู่เรื่องหรือแนะนำเรื่อง (introduction) เป็นตอนต้นของเรื่องให้ผู้ชมสนใจ เรื่องราวต่างๆ ที่จะบอกเล่า

๒.๒ ส่วนที่เป็นการดำเนินเรื่อง เป็นส่วนที่บอกถึงเรื่องนั้นๆ ว่าดำเนินอย่างไร

๒.๓ ส่วนที่เป็นแก่นของเรื่อง เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนที่จะเปิดเผยเรื่อง (climax)

๒.๔ เป็นส่วนที่สรุป เมื่อเสนอเรื่องนั้นจบแล้วบางครั้งอาจจะให้ผู้ดูสรุปเองขึ้นอยู่กับการออกแบบรายการ

๓. องค์ประกอบด้านเสียง ได้แก่ เสียงบรรยาย เสียงดนตรี เสียงบรรยากาศ เสียงประกอบ และเสียงเจียบ รวมถึงการทำเทคนิคพิเศษด้านเสียงที่ใช้ประกอบในรายการโทรทัศน์ซึ่งหน้าที่ของเสียงคือการเล่าเรื่องให้ข้อมูลสร้างแรงดึงดูดความสนใจและสร้างอารมณ์เสียงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการสื่อความหมายทางโทรทัศน์เป็นอย่างมาก

๔. องค์ประกอบด้านแสงสีซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้การนำเสนอภาพทางโทรทัศน์เป็นไปตามความต้องการของผู้กำกับรายการทำให้ภาพมีความลึก แสงสามารถแนะนำสิ่งที่สำคัญและสิ่งที่น่าสนใจภายในฉาก ในขณะที่โทนสีทำให้ฉากเกิดอารมณ์ของการแสดงสามารถที่จะให้ผู้ชมมีความรู้สึกและได้อารมณ์เป็นไปตามภาพที่ต้องการนำเสนอและการสื่อความหมาย

๕. องค์ประกอบตัวแสดงและการแสดง ได้แก่ ผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการวิทยุโทรทัศน์เป็นบุคคลต่างๆ ทั้งผู้ดำเนินรายการ พิธีกร ผู้ประกาศ ผู้ร่วมรายการ แขกรับเชิญ นักแสดง เพื่อสื่อข่าวสาร

สาระบันเทิงไปสู่ผู้ชมรายการทางบ้าน ทั้งรายการสด รายการบันทึกเทป การถ่ายทำในสถานที่และนอกสถานที่

๖. องค์ประกอบฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก ได้แก่ สถานที่ถ่ายทำการสร้างฉากและตกแต่งฉากในลักษณะต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายให้ผู้รับชมได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่ใด เวลาใด เป็นการบ่งบอกถึงบรรยากาศของรายการ สร้างอารมณ์ในรายการ สร้างจุดสนใจและสร้างความประทับใจให้ผู้ชมรายการโทรทัศน์

๗. องค์ประกอบด้านการตัดต่อ ได้แก่ การใช้เทคนิคการตัดต่อ การเปลี่ยนภาพ และการลำดับภาพ ซึ่งเป็นการนำภาพมาเรียงลำดับอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ได้เนื้อและรายละเอียดตามบทในการตัดสินใจเลือกภาพแต่ละภาพที่จะนำมาเรียงลำดับให้เป็นเรื่องราวผู้ตัดต่อต้องพิจารณาว่าเมื่อตัดต่อภาพกันแล้วภาพไม่สะดุดหรือกระโดดมีจังหวะจุดเข้าจุดออกที่สัมพันธ์กันรวมถึงช่วงเวลาของภาพที่ต่อกันต้องมีเหมาะสม

๘. องค์ประกอบด้านงานกราฟิก ได้แก่ ไตเติล โลโก้ แถบชื่อ กราฟ แผนภูมิ และเครดิตรายการต่างๆ รวมไปถึงตัวอย่างรายการ (Menu) อินเทอร์ลูดหรือคีย์ซีน (Interlude/Key Scene) และท้ายรายการ (end credit) ซึ่งในแต่ละส่วนประกอบนี้มีคุณลักษณะและหน้าที่ที่แตกต่างกันไป ส่วนประกอบรายการโทรทัศน์จะบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของแต่ละรายการได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุที่มีลักษณะเหมือนกันทุกครั้งที่การออกอากาศ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นเตือนความระลึกถึงรายการทำให้ผู้ชมสามารถจดจำรายการนั้นๆ ได้ดีที่สุด

ในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ สิ่งที่คุณผลิตรายการต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ คือ การถ่ายทอดความคิด แนวคิด หรือสารแก่ผู้ชมรายการ โครงสร้างของรายการโทรทัศน์ที่ประกอบด้วยเนื้อรายการและส่วนประกอบรายการจะต้องสามารถสะท้อนแนวคิดหรือแสดงสารให้เป็นที่ปรากฏอย่างเด่นชัดที่สุด นั่นหมายถึงกระบวนการผลิตรายการตั้งแต่การสรรหาเรื่องราว การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล การลำดับประเด็น การนำเสนอ การเขียนบท การถ่ายทำหรือบันทึกรายการ การกำกับ การตัดต่อ จนกระทั่งเสร็จสิ้นเป็นเนื้อรายการผู้ผลิตจำเป็นต้องตระหนักตลอดเวลาว่าเนื้อหาที่ตนผลิตต้องสามารถสะท้อนแนวคิดที่กำหนดไว้ได้อย่างชัดเจน

การผลิตรายการโทรทัศน์ภายใต้หลักนิติธรรม

รายการโทรทัศน์เป็นความบันเทิงประเภทหนึ่งที่มีความนิยมสูงจากผู้ชมทั่วประเทศ รายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ที่ออกอากาศในปัจจุบันมีความหลากหลาย และเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งการขยายเครือข่ายของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศจึงส่งผลให้มีการเปิดตลาดกว้างขึ้น ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพจึงเป็นที่ต้องการของสถานีโทรทัศน์ทุกรูปแบบมากยิ่งขึ้นเนื่องจากสถานีโทรทัศน์ต้องแข่งขันในการนำเสนอสาระความบันเทิงที่มีคุณภาพและต้องตรงตามรสนิยมของผู้ชมเนื่องจากความนิยมของผู้ชมถือเป็นปัจจัยดึงดูดรายได้จากค่าโฆษณาในรายการ ปัจจุบันรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของ เกมโชว์ ละคร วาไรตี้ เรียลลิตี้

ข่าว กีฬา ร้องเพลง ทำอาหาร และสุขภาพ ซึ่งจะออกอากาศอยู่ในสามแพลตฟอร์มหลัก ได้แก่ ฟรีทีวี ทีวีดิจิตอล และทีวีดาวเทียม รายการจะถูกดำเนินการ และผลิตโดยกลุ่มผู้ประกอบการของช่องรายการตามแพลตฟอร์มต่างๆ เพื่อนำมาออกอากาศช่องที่ตนเองสังกัดทั้งกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตรายการโทรทัศน์แล้วป้อนเข้าสู่ช่องรายการต่างๆ และการซื้อลิขสิทธิ์รายการโทรทัศน์จากต่างประเทศในรูปแบบละครซีรีส์ต่างประเทศ รายการวาไรตี้ประเภทเกมโชว์ และเรียลลิตี้โชว์ เป็นต้น

การดำเนินธุรกิจของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะเป็นการซื้อหรือเช่าเวลาจากทางสถานีโทรทัศน์ พร้อมทั้งนำเสนอรายการต่างๆ ที่มีสาระ และความบันเทิงออกอากาศรายการโทรทัศน์ และขายโฆษณา โดยมีรายได้จากการขายเวลาโฆษณา การส่งเสริมการขายสินค้า และบริการในรายการของสถานีโทรทัศน์ ธุรกิจการผลิตรายการโทรทัศน์พัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังจากการเกิดขึ้นของทีวีดิจิตอล ส่งผลให้เกิดช่องทางการจัดจำหน่ายที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดการพึ่งพิงต่อสถานี อย่างไรก็ตาม เมื่อตลาดโตขึ้น การเข้ามาของผู้ผลิตรายใหม่ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้นตามไปด้วยแต่เหนือสิ่งอื่นใดในตลาดผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ประสบการณ์ คุณภาพ และความสัมพันธ์ในด้านการดำเนินธุรกิจเป็นปัจจัยแรกๆ ที่ทางสถานีจะใช้พิจารณาในการร่วมงานหรือให้โอกาสในการทำงานร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้ยังคงอ้างอิงอยู่บนหลักของการดำเนินธุรกิจแบบเดิม เช่น การที่บริษัทจะต้องมีทีมครีเอทีฟที่แข็งแกร่ง สามารถนำเสนอผลงานที่น่าสนใจเป็นที่ติดตาม นำเสนอต่อทางสถานีและผู้ชมรายการได้อย่างมีคุณภาพ แต่ละสถานีจึงต้องมีการปรับกลยุทธ์เพื่อให้รายการโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นมานั้นสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้มากที่สุด การคิดรูปแบบรายการต้องสร้างความมีส่วนร่วมระหว่างรายการ และผู้ชม เนื้อหารายการต้องมีความแปลกใหม่ สร้างความน่าสนใจให้กับผู้ชมต้องมีการวิเคราะห์พฤติกรรมการรับชมของผู้รับสารที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้ผลิตรายการจึงควรถูกศึกษาพฤติกรรมของผู้ชมต่างๆ ในเชิงลึกเพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และสร้างเป็นแนวทางในด้านต่างๆ รวมถึงช่องทางในการเผยแพร่รายการให้สอดคล้องกับความต้องการในการรับชมของผู้ชมได้อย่างแท้จริง โดยประเภทของรายการโทรทัศน์สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. รายการเพื่อการบันเทิง (Entertainment Programs) เป็นรายการที่ผลิตขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ชมในสังคมนั้นๆ มีกระบวนการสร้างการลงทุน และมีการแข่งขันสูงมาก เช่น ละคร เกมโชว์ กีฬา เพลง และการ์ตูน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำเข้ารายการจากต่างประเทศ มีการนำแนวความคิดหรือบทประพันธ์มาทำเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อให้ตรงกับความต้องการของสังคม มีการจัดแบ่งกลุ่มเป้าหมายชัดเจนเพื่อความเหมาะสมของผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามการผลิตรายการประเภทนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นพื้นฐาน ในด้านการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามควบคู่กันไปด้วย

๒. รายการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Commercial Programs) รายการประเภทนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจบริการ เช่น การเสนอขายสินค้า บริการ หรือผลิตภัณฑ์ของตนเป็นหลัก มีการแข่งขันการประกวดผลงานโฆษณาซึ่งจัดโดยสถาบันต่าง ๆ มากมาย มีการควบคุมแรงจูงใจให้เจ้าของผลิตภัณฑ์แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากยิ่งขึ้น โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว เช่น สินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์บำรุงร่างกาย เครื่องดื่มบำรุงกำลัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงรายการประเภทการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานองค์กรของภาครัฐราชการ และหน่วยงานที่

ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น การรณรงค์ส่งเสริม สุขภาพร่างกายของประชาชน (สสส.) การรณรงค์เรื่องความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ การรณรงค์เรื่องการประหยัดพลังงาน กิจกรรมของภาครัฐ และเอกชนที่จัดขึ้น เป็นต้น

๓. รายการข่าว (NEWS Programs) เป็นรายการที่เสนอข่าวความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อม และบุคคลที่เป็นที่สนใจทั้งในประเทศ และต่างประเทศ มุ่งเน้นที่การ รายงานด้วยความรวดเร็วของข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีการรายงานสดจากผู้สื่อข่าวที่อยู่ใน สถานที่นั้นๆ เข้ามายังสถานีโทรทัศน์มีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบการรายงานข่าว มีการจัดทำสื่อกับ ข่าว ปัจจุบันรายการข่าวมีการพัฒนาแข่งขันสูงมาก และมีมูลค่ามหาศาล มีการร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้ชมได้ตลอดเวลาจากการส่ง SMS เข้าไปในรายการเนื่องจากผู้ชมให้ความสนใจ และเพื่อให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์นั้นมากยิ่งขึ้น รายการข่าวจึงกลายเป็นรายการที่มีความสำคัญ และขยายตัวไปสู่ กลุ่มผู้ชมในสังคมเป็นอย่างมาก

๔. รายการเพื่อการศึกษา (Educational Program) เป็นรายการโทรทัศน์อีกประเภทที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อสังคมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการประเภทอื่น เนื่องจากเป็นรายการที่สามารถช่วยให้สังคมเกิดการเรียนรู้สร้างสรรค์สังคมเป็นรายการที่ให้สาระความรู้แก่คนทั่วไป มิได้มุ่งใช้กับกลุ่มใดกลุ่ม หนึ่งโดยเฉพาะ เช่น สารคดีเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ต่างๆ การท่องเที่ยว การเกษตร กฎหมาย ธรรมะ สุขภาพ พละนาฏศิลป์ ศิลปวัฒนธรรม และการทำอาหาร ฯลฯ เป็นต้น ผู้ชมรายการจะได้รับประโยชน์ควบคู่ไปกับสาระ และความบันเทิงส่งผลให้สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างรวดเร็ว

การผลิตรายการโทรทัศน์สามารถนำเอาหลักนิติธรรมมาปรับใช้ได้ประเด็นที่อาจจะขัดต่อ กฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังต่อไปนี้

๑. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว เช่น ละครถ้ามีเนื้อหาการใช้ยาเสพติดหรือความรุนแรง ในครอบครัว ทางผู้ผลิตจะต้องมีการขึ้นคำเตือนที่ชัดเจนหรือทำภาพเบลอในทุกกรณีที่อาจจะส่งผลด้านลบ ต่อผู้รับชมรายการ

๒. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เช่น รายการ กีฬาฟุตบอลผู้ดำเนินรายการไม่ควรมีการกล่าวถึงราคาต่อรองทั้งทางตรง และทางอ้อม ทางผู้ผลิตรายการ จะต้องเน้นย้ำให้ผู้ดำเนินรายการไม่ควรพูดขึ้นไปในทางที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับการเล่นพนัน

๓. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาแฝง เช่น ละคร ชิตคอม รายการวาไรตี้ รายการเกมโชว์ ไม่ว่าจะไปในแบบที่คนดูรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เนื่องจากการโฆษณาแฝงในทางกฎหมายก็ไม่ได้นับรวมเป็นการโฆษณา ทางผู้ผลิตรายการจะต้องมีการ ดำเนินการอย่างถูกต้อง

๔. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเกินจริง เช่น รายการที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขายสินค้า บริการ หรือผลิตภัณฑ์ จะต้องโฆษณาถึงสรรพคุณของสินค้า บริการ หรือผลิตภัณฑ์ ตามความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาโดยเฉพาะในแพลตฟอร์มทีวีดิจิตอล

และที่วีดิอาเทียม ทางผู้ผลิตรายการจะต้องทำข้อตกลงกับเจ้าของสินค้า บริการ หรือผลิตภัณฑ์ เข้าใจหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง

๕. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเสนอข่าวที่บิดเบือนหรือเป็นเท็จ เพราะข่าวที่ไม่เป็นจริงย่อมอาจทำให้เกิดความเสียหายทั้งในระดับประเทศ องค์กร และบุคคล เช่น รายการข่าว รายการซุบซิบ เป็นต้น ทางผู้ผลิตรายการจะต้องตรวจสอบเนื้อหา แหล่งที่มา ด้านความน่าเชื่อถือก่อนที่รายการจะออกอากาศ และแสดงการขอโทษหากเกิดความผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

๖. การผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องไม่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำลามก อนาจาร ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันของสังคม เช่น ละครที่มีการนำเสนอฉากที่มีการล่วงละเมิด ทางเพศ การข่มขืน การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบของเด็กและเยาวชน ที่รับชมอยู่โดยปราศจากคำแนะนำจากผู้ปกครอง ทางผู้ผลิตรายการจะต้องหาแนวทางการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

รายการทางโทรทัศน์ในปัจจุบันจึงมีบทบาทหรือมีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติ พฤติกรรม และแบบแผนแห่งการดำรงชีพของประชากร โดยทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ตลอดจนความเคลื่อนไหวต่างๆที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น ทางด้านเศรษฐกิจการพาณิชย์ การเมืองการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม และการทหาร เป็นต้นให้แก่ประชากรทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ทราบถึงเรื่องราวและความเคลื่อนไหวต่างๆดังกล่าวข้างต้นและอาจกล่าวได้ว่าสื่อโทรทัศน์ยังมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาสังคมและประเทศ ด้วยเหตุนี้ การนำเอาหลักนิติธรรมมาปรับใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ย่อมที่จะส่งผลดีต่อสังคม และประเทศชาติในวงกว้าง นอกจากนี้ยังสามารถที่จะปลูกฝังความมีจริยธรรม และธรรมาภิบาลในทุกช่วงวัย ทุกอาชีพในอันที่จะหล่อหลอมให้สังคมเติบโตอย่างสงบสุข และมั่นคงตลอดไป

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักนิติธรรมถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล การผลิตรายการโทรทัศน์ภายใต้หลักนิติธรรมจะทำให้การผลิตรายการโทรทัศน์ของไทยอยู่ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนบนพื้นฐานของการไม่ละเมิดกฎหมายไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมด้วยการไม่ทำในสิ่งที่ขัดต่อจริยธรรมอันดีของสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืน ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ดังนั้นการนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์จึงถือเป็นเรื่องที่มีประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในปัจจุบันรายการโทรทัศน์ในแพลตฟอร์มต่างๆ มีการแข่งขันกันสูงการแย่งชิงผู้รับชมเพื่อเสริมสร้างความนิยมย่อมต้องมีความพยายามกันสุดความสามารถเพราะสิ่งที่จะได้รับตามมาก็คือเม็ดเงินจากการขายโฆษณาซึ่งในความพยายามดังกล่าวนี้ถ้าไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสมผู้ผลิตรายการบางรายก็อาจจะเผลอกระทำหรือสอดแทรกสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคมโดยจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ด้วยเหตุนี้การนำหลักนิติธรรมเข้ามาปรับใช้ในการ

ผลิตรายการโทรทัศน์จึงอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วย กระตุ้นเตือนให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ไม่กระทำ หรือสอดแทรกสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเข้าไปในเนื้อหาสาระของรายการที่ได้ผลิตขึ้นมาซึ่งถ้าไม่ผ่านการ ตรวจสอบก็อาจจะต้องได้รับการลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่ถ้ารอดการตรวจสอบมาได้ก็จะส่งผลกระทบต่อผู้รับชมโดยเฉพาะผู้รับชมที่เป็นเยาวชนอาจจะเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบในสิ่งที่รายการ นำเสนออย่างผิดผิดซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดผลเสียต่อสังคมในระยะยาวทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติไม่ มากก็น้อย ในทางกลับกันการนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ย่อมส่งผลดีต่อผู้ผลิตรายการ สถานี ตลอดจนถึงผู้รับชมที่จะได้สัมผัสถึงสิ่งที่ดีและถูกต้องตามหลักกฎหมายผ่านทางรายการต่างๆ ที่ผู้รับชมเข้ามารับชมอย่างต่อเนื่องและยาวนานจนสามารถที่จะปลูกจิตสำนึกที่ดีติดตัวไปตลอดชีวิตในการที่จะใช้หลักนิติธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามที่ควรจะเป็นในสังคมไทยต่อไป